No. 760.

Het Ned. Onderwijzers Genootschap 1849.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

1849.

ZEGEL 1½ C. NOORD HOLLAND

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te Amsterdam, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. franco te adresseren aan het Bureau dezer Courant.

MAANDAG, 15 OCTOBER.

Advertentien van Zes regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan Zes regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 13 October.

Wij hebben in een paar artikelen, voorkomende in nommer 754 en 755, ter gelegenheid van het *motu proprio* des Pausen, den 12 September jl. te Portici gegeven, betoogd, dat Pius IX in de eerste plaats zijne onafhankelijkheid tegen den Franschen aanmatigenden invloed heeft gehandhaafd, en in de tweede plaats daardoor tevens de wezenlijke belangen van zijn volk heeft gediend. Er blijft ons nu nog overig aan te tonen, dat het *motu proprio*, gelijk het grooten lof verdient voor hetgeen het niet behelst, insgelijks in wat het voorschrijft, allezins prijzenswaardig is.

Bij de beoordeeling van de vergunningen in het *motu proprio* verleend, dient men [illegible] uit het oog te verliezen, dat de Paus, in het [illegible] van zijn opperpriesterschap, heeft moeten zorgen, [illegible] zijne vrijheid blijkbaar bleef in het oog der gansche [illegible] en niet-katholijke wereld, en dat hij daarom gedwongen is geweest, zijne uitgeschrevene hervormingen zoo in te rigten, dat nooit de schijn kon ontstaan, als of de Paus stond onder den druk van eene of andere volksvertegenwoordiging. Zulks heeft ten gevolge, dat geene volksvertegenwoordiging met beslissende stem door Pius in zijn *motu proprio* is verleend. — In het oog van menigen oppervlakkige, vooral van den liberaal van onze dagen, die geen onderscheid maakt tusschen volk en volk, maar éene lijn trekt over alle natiën, om ze alle naar éénen maatstaf te regeren, zal de onthouding van deze instelling eene grief zijn. Behalve dat hij niet denkt aan de exceptionneele positie des Pausen, vergeet hij tevens dat de Romein, — wij hebben zulks bereids in een vorig nummer aangemerkt, — in plaats van geschiktheid voor het constitutioneel gouvernement, integendeel allerlei onbekwaamheid heeft aan den dag gelegd; en dat dáárom diezelfde onthouding, in plaats van eene grief te zijn, eene weldaad is voor het Romeinsche volk, die, terwijl zij de onafhankelijke vrijheid van het Pausschap ongeschonden laat, den Romein geene magt geeft, die hij of niet gebruiken of slechts misbruiken zou, in beide gevallen ten schade en verwoesting van het algemeen welzijn. — De Paus had dus de moeijelijke taak te vervullen, om instellingen te zoeken, die het Romeinsche volk aandeel gaven in het bestuur des lands, zonder noch zijne souvereiniteit, noch de wezenlijke belangen der Kerkelijke Staten te schaden. Ziedaar het eerste gezigtspunt, waaruit 's Pausen vergunningen moeten worden beschouwd.

Het tweede, 't welk als een onderdeel van het eerste te beschouwen is, maar toch verdient afzonderlijk aangestipt te worden, is dat de Paus, bij gebrek aan genoegzame capaciteiten onder de leeken van zijne bevolkingen, niet in staat is met den besten wil van de wereld zijn gouvernement reeds nu *leek* te maken; en daarom er op bedacht is geweest, om voor de toekomst capaciteiten te vormen.

Maar, en dit is het derde punt, dat men niet over het hoofd mag zien, het Pauselijk gouvernement zal uit zijnen aard altijd iets priesterlijks moeten hebben, en is daarom onmogelijk alleen uit leeken zamen te stellen. De betrekkingen toch van den Heiligen Stoel tot het buitenland, waardoor hebben zij kracht en aanzien? Niet omdat de Paus souverein van Rome, maar omdat hij bisschop van Rome, dat is, opperpriester der Kerk is. De gezanten toch van den Paus vertegenwoordigen niet zoozeer den vorst als den Opperherder, en zijn niet slechts geäccrediteerd bij de koningen, maar ook bij de geloovigen, als de representanten van Christus Stedehouder, en door dezen met den bijzonderen pligt belast, om de regten der Katholiciteit onder de volken, waarheen zij gezonden worden, te handhaven. Daarom zijn zij met geestelijke magt bekleed, die van oudsher door kerkelijke wetten en gebruiken is geheiligd. Dan niet slechts in het buitenland, ook binnen de grenzen van zijne Staten zal het Pauselijk bestuur steeds iets priesterlijks moeten hebben. Dat ligt in den aard van het Pausschap, dat altijd meer kerkelijk Opperherder, dan wereldlijk Souverein zijn moet, en daarom in sommige gevallen beter kan gediend worden door priesters dan door leeken. De Paus, als hij dus de leeken tot het bestuur roepen wil, is in de onmogelijkheid om de geestelijkheid daarvan uit te sluiten.

Als men het *motu proprio* beoordeelt uit dit drievoudig oogpunt, dan zal men met ons tot het besluit komen, dat het wijselijk alles bevat, wat tot heil des Romeinschen volks dienstig is.

Ten eerste van het algemeen bestuur des lands heeft de Paus twee instellingen bevolen van onderscheiden aard, maar van gelijk gewigt, de Staatsraad en de Staatsconsulta. Gene zal zijn oordeel moeten geven over alle wetten en alle gewigtige administratieve maatregelen, die eerst aan zijnen toets moeten onderworpen worden voor dat zij aan de Pausselijke bekrachtiging mogen worden voorgesteld; hij zal worden benoemd door den Paus. Deze is geroepen, om alle finantiëele aangelegenheden, vooral de begrooting van uitgaven en de belastingen te onderzoeken en daarover een advies bij den Paus uit te brengen, en tevens om het gebruik der Staatsgelden te controleeren als rekenkamer. Hij wordt gevormd, niet meer alleen door de keus van het Pausselijk gouvernement, maar op voordragt van de Provinciale Raden; hij zal derhalve in zijne vorming iets hebben van onze eerste Kamer.

Beide deze instellingen zijn van groot gewigt, zij zijn blijkbaar bevolen, om al aanstonds voor leeken de gelegenheid te openen, om in het bestuur des lands gemengd te worden, en hunnen invloed krachtig te doen gelden, zonder 's Pausen vrijheid te hinderen. Het pausselijk *motu proprio* zegt wijsselijk daarover geen woord en behoudt zich alzoo het regt voor, om alle bruikbare capaciteiten, waar zij zich mogten bevinden, onverschillig of het leeken of geestelijken zijn, te kunnen gebruiken. De Paus toch zal in de eerste plaats zeker niet voornemens zijn de geestelijken buiten zijn bestuur te houden, maar het is in de tweede plaats, niet minder zeker, dat de staatsraad en vooral de staatsconsulta bestemd is om aan leeken te worden toevertrouwd.

Daarom, al wie een oogenblik nadenkt, zal het groot belang van deze twee instellingen bevroeden. De taak toch, die zij geroepen worden te aanvaarden, omvat alle groote aangelegenheden van het romeinsche bestuur, te weten, wetgeving, administratie, handel, nijverheid en finantien. Daaromtrent zullen de kundige Romeinen gelast zijn den Heiligen Vader met gezag en invloed voor te lichten, zoodat alle stoffelijke en gouvernementale belangen, onder hunnen invloed worden gebragt, al is het dat den Paus de beslissing blijft. Wie daaraan twijfelen mogt, kent het vaderlijk bestuur des Pausen niet. Van den Staatsraad en Staatsconsulta is dus alle goed te verwachten, als zij, vrij van alle partijgeest, zonder inbreuk te willen maken op eenige gestelde magt of instelling, alleen werkzaam binnen den kring, die hun respectievelijk is aangewezen, den souverein over de wezenlijke belangen van zijn volk zullen adviseeren. Dan zal geen Paus ooit het oor sluiten voor de waarheid, die hem door deze staatsligchamen mogt worden aangetoond, de aangewezen misbruiken zullen een bestraffer, en nuttige plannen een souvereinen uitvoerder vinden.

Daarenboven dient te worden aangemerkt dat de bureaux dezer twee ligchamen van zelve aan knappe jeugdige talenten de gelegenheid aanbieden, om zich in de behandeling van zaken te bekwamen, en zoo van lieverlede zich trapsgewijze te verheffen tot de hoogste bedieningen. Een wezenlijk talent is overal gezocht en plaatst zich natuurlijk op die hoogte, waar het nuttig werkzaam zijn kan, als slechts de gelegenheid niet ontbreekt om zich te ontwikkelen en te doen waardeeren. Nu, die gelegenheid komt aanwezig door beide instellingen.

De vergunningen van het *motu proprio* zijn uit haren aard ruimer in het provinciaal en plaatselijk bestuur. Het eerste vormt zich uit eene voordragt der gemeente-raden door 's Pausen benoeming. Het regeert de provincie, en alzoo komt bijna het geheele provinciale gouvernement in handen van leeken. Het plaatselijk bestuur wordt op de ruimste grondslagen gebouwd. De gemeente-raden worden gekozen door de ingezetenen naar een vast te stellen census, te berekenen vooral naar de grondbezitting, maar tevens met het doel, om het grootst mogelijk getal van ingezetenen daarin te betrekken. Het plaatselijk bestuur wordt daarenboven de uitgestrekste vrijheid van zelfbestuur toegezegd, welke vrijheid van plaatselijk zelfbestuur zeer geschikt is om het Romeinsche volk tot een vrij volk te vormen, meer dan elk andere in de wereld geprezene instelling.

Eindelijk, en hiermede stappen wij van de zaak af, het *motu proprio* belooft hervorming en verbetering in de regterlijke magt en in de civiele, crimineele en administratieve wetgeving; en voltooit alzoo de reeks van vergunningen, die, wij moeten het bekennen, in den loop van eenige dagen, met behulp van veranderde omstandigheden, zoo veel hebben gewonnen in den dunk van de Fransche natie en bestuurders, dat zij, na eerst te zijn misprezen, nu hoogelijk schijnen te zullen worden verdedigd, gehuldigd en geroemd.

Het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

I.

Men zal zich herinneren, dat wij in ons Nummer van Maandag 8 October ll. gewag hebben gemaakt 1e van een adres aan Z. M. den Koning; 2e van een antwoord op dit adres, en 3e van een adres aan de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, afkomstig van de Hoofdvereeniging van het Nederlandsch onderwijzers-genootschap. Wij drukten daarbij den wensch uit, dat men die drie voor het publiek geheime, alleen den ingewijden bekende stukken eens aan het licht mogt brengen, er de belofte bij voegende, dat wij ze zouden publiceren, indien ze ons in handen kwamen. Welnu, nevens de geheime documenten van *Philacterion* en het *Nuts*-ontwerp hebben wij thans een ander te voegen. Bereids is ons het adres van het genootschap aan de Tweede Kamer geworden. Ook dat schandelijke stuk moet bekend worden. Het draagt de namen van »P. Hofstede de Groot" en »Th. van Swinderen," namens de Hoofdvereeniging. Men moet het weten hoe die Hoofdvereeniging over het onderwijs en het wets-ontwerp de Kempenaer denkt. Wij maken daar heden een begin mede.

AFSCHRIFT.

Het origineel is gedrukt.

Aan de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

De Hoofdvereeniging van het Nederlandsch onderwijzers-genootschap, erkend bij Koninklijk besluit van den 15 Maart 1844, N°. 80, neemt de vrijheid hare beschouwingen over het ontwerp van Wet houdende regeling van het lager onderwijs aan de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal aan te bieden (1).

Zij doet dit niet, om de moeijelijke taak, der Regering en Wetgeving opgelegd, van naar artikel 194 der Grondwet het onderwijs te regelen, nog te verzwaren; maar om naar vermogen mede te werken, dat deze taak tot een zoo goed mogelijk einde worde gebragt (2) ook is

---

(1) Dat mag zij niet doen. Het Ned. Ond. Gen. mag zich met de wetgeving op het onderwijs niet bemoeijen. De *Kamper Courant* had gelijk, toen zij het daarover vroeger bestrafte. Wel is het Gen. bij Koninklijk besluit erkend, maar onder de uitdrukkelijke voorwaarde, wij meenen terug te vinden in art. 44 van zijne statuten: *dit het Ned. Ond. Gen. zich met de wetgeving op het onderwijs niet zoude inlaten.* — Dit doende schendt het de voorwaarde van zijn bestaan, trapt het Koninklijke besluit met voeten, en begint eene aanmatiging, die regt geeft om het Genootschap met eene totale ontbinding te eindigen. — Hoe verregaand brutaal de Koninklijke magtiging te misbruiken om een zeker *air* aan zijne brutaliteit te geven! En dan dat *air* van „Hoofdvereeniging van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap," — hoe verpletterend! hoe ontzagwekkend! hoe beteekenisvol!..... Doch vreezen wij niet, wij zullen zien, dat dit *air* de Hoofdvereeniging boven den particulier even verachtelijker zal maken als de groote heer boven den dronkaard is, die zich door het slijk sleept.

(2) Hé, hoe gedienstig! Dacht de Hoofdvereeniging van het Ned. Ond. Genootschap, na den heer de Kempenaer zijne diensten en een eigen gemaakt ontwerp aangeboden te hebben, waarvoor deze een beleefd excus maakte, dat de Tweede Kamer de zaak niet konde redderen? Wel zeker, van waar anders het adres? Het ontwerp de Kempenaer behaagde het genootschap niet, aan het ministerie werd dat laatste afgewezen, daarom naar de Tweede Kamer, en daar nogmaals zich eene daad aangematigd, die het bij 's Konings goedkeuring uitdrukkelijk verboden is. Dat gedienstige genootschap! Passe de Kamer maar op dat het haar niet van den wal in de sloot helpe!

zij er ver van verwijderd, het vele goede, in dit Wetsontwerp aanwezig, te miskennen. (3) Integendeel is het haar eene vreugde, te kunnen aanvangen, met op het eene en andere, dat haar bijzonder aangenaam is, opmerkzaam te maken (4).

Zij heeft met groot genoegen gezien, dat de Regering wel verre van aan ijdele bespiegelingen (5) gehoor te geven, om alles of veel van het bestaande om ver te werpen (6) en geheel nieuwe maatregelen in te voeren, voor die gevaarlijke proefneming geene ooren heeft; maar het bestaande ten deele wil behouden, ten deele wijzigen en verbeteren, zoo zelfs, dat zij, bij ondervinding, de heilzame werking der Wet van den 3 April 1806 — niettegenstaande hare gebreken — hebbende leeren kennen (7), zich, zoo veel de gewijzigde Grondwet en de veranderde omstandigheden dit toelieten, aan die Wet gehouden heeft (8).

Zij heeft ook met genoegen gezien, dat de Regering onderscheidene verbeteringen heeft voorgesteld, welke in die wet moesten gemaakt worden; als: in art. 1 de vermeerdering der leervakken met het zingen, het teekenen, eenige kennis van de natuur, den landbouw en de gymnastie (9), met het behoud der overige vakken bij de wet van den 3 April 1806 tot het lager onderwijs gebragt, waarop de hoofd-vereeniging hoogen prijs stelt, en zij gelooft, dat allen dit doen, die de zaken kennen en dus kunnen beoordeelen. (Men zie MIOULET, *Wenken*, 's Hage 1849, bl. 8 en volg. in verband met bl. 48 en volg.)

In art. 2 het opnemen der bewaarscholen en herhaling-scholen onder de wettige inrigtingen van onderwijs, en het verpligt oprigten derzelve in art. 9 (10).

In art. 4 en 28 de zorg voor de gezondheid der leerlingen en voor de noodige hulpmiddelen bij het onderwijs (11).

In art. 5 de wettige bepaling van de jaren der onderwijzenden (12).

In art. 6 de algemeene uitsluiting der vreemdelingen, zonder het echter onmogelijk te maken; om in enkele gevallen partij te kunnen trekken van hunne talenten (13).

In art. 7 de uitsluiting van het onderwijs van gevonnisden en verdere onbevoegden.

In art. 9 de magt aan Gedeputeerde Staten toegekend, om de vermeerdering van openbare scholen te kunnen bevelen, als hiertoe behoefte bestaat (14).

In art. 11 de inning der schoolgelden door de Gemeente-ontvangers op de wijze, voorgeschreven voor de directe belastingen, waardoor eene groote verbetering zal ontstaan (15).

In art. 12—14 de naauwkeurige en doelmatige bepaling nopens het vinden der gelden voor het openbaar onderwijs en met name het betrekken daaronder van de bezoldiging der ondermeesters en van de noodige schoolboeken voor de leerlingen, 't geen eene zaak is van het allergrootste belang (16).

In art. 20 de verdeeling ook der onderwijzeressen in twee rangen, 't geen lang eene behoefte was (17).

In art. 21 de bepaling, dat, ook wanneer zich slechts één persoon aanmeldt voor eene vacante school, deze toch nader moet worden geexamineerd (18).

In art. 25—29 de gelukkige vereeniging van vrijheid van onderwijs geven met het toezigt der overheid, beide in de Grondwet voorgeschreven (19).

In art. 30 en 31 de naauwkeurige en doelmatige bepaling van het huisonderwijs en het onderscheid tusschen dit en het huisselijk onderwijs.

In art. 33 de bepaling van de benoeming der schoolopzieners onmiddellijk door den Koning, en slechts voor vier jaren, om dus verzekerd te worden van hunne geschiktheid en voortdurenden ijver en, bij gemis daarvan, andere personen te kunnen benoemen (20).

Eindelijk verheugt zich de hoofdvereeniging over de bepaling van art. 42, regtvaardig ten opzigte der bestaande onderwijzers en niet onbillijk ten opzigte van hen, die aan het hoofd van eene bijzondere school willen staan, omdat deze toch altijd moeten verwachten, dat zij zich aan een nader examen zullen behooren te onderwerpen, alvorens aan het hoofd eener school te kunnen komen (21). *(Het vervolg hierna.)*

---

(3) Dat goede zal zoo aanstonds opgenoemd worden. Maar bemerkt men hier iets van dat verleidelijke indringen, van die huichelende vleitaal, waarop wij reeds een en andermaal de aandacht gevestigd hebben?

(4) Men merke vooral dat woord *bijzonder* op. Het komt goed uit bij den toeleg om de Kamer wat geniepig af te troggelen en het onderwijs naar zijne plannen en wenschen te doen inrigten.

(5) Het zijn twee Professors die het stuk onderteekend hebben, beide schoolopzieners, die het grootste gedeelte van den tijd niet in de school verkeeren, en zich aan hunne godgeleerde en natuur- en wiskundige bespiegelingen wijden. Geen wonder dan ook, dat zij alles voor bespiegelingen aanzien, behalve hunne eigen ideën!! Maar hunne bedoeling is wat anders.

(6) Hoe minder hoe liever. — maar wat niet deugt kunnen wij missen of moet veranderd worden.

(7) Welke heilzame werking is dat dan toch? Het blijft eeuwig bij magtspreuken, maar verklaar u! Is dat heilzaam, dat het kind onder een beetje lezen en schrijven voor zijne tijdelijke en eeuwige bestemming bedorven wordt? Of is dat heilzaam, dat Hofstede de Groot en van Swinderen met eenige anderen van hunne gehalte het onderwijs hebben kunnen beheeren? Is dat heilzaam, dat het monopolie van 1806 nog niets dan onverdraagzaamheid en ontevredenheid in den lande heeft gesticht? Is dat heilzaam, dat eene partij school-opzieners èn gemeente èn gewestelijke besturen èn het ministerie van binnenlandsche zaken met de ingezetenen in onmin brengen? Eene heilzame werking! Maar wij weten, wat die afschuwelijke vleitaal te beduiden heeft, even als wij weten, dat zij steeds haar versleten masker voortrekt. Dit masker is thans door de hoofd-vereeniging van het Ned. Ond. Gen. voorgehangen. Het zal echter wel eenmaal geheel onbruikbaar zijn èn weggeworpen moeten worden.

(8) Beter dan de Hoofdvereeniging aan hare statuten; dit geven wij de aftredende ministers na. Maar wij geven het hun niet na, dat de gewijzigde Grondwet door hen opregt beloofde toegepast te zullen worden en de omstandigheden niet wat anders vorderden. Dit willen wij: de ruimste vrijheid tot het geven van onderwijs, en voldoende openbare lagere scholen. Men kan daarbij zoo veel uit de wet van 3 April 1806 overnemen als men denkt er mede te kunnen vereenigen, maar tegen eene *valsche* vrijheid en een *slecht* openbaar onderwijs teekenen wij, zonder als het Ned. Ond. Gen. onze bevoegdheid te buiten te gaan, voortdurend protest aan.

(9) Wij willen hier tegen die leervakken niets aanmerken, maar wij komen op tegen hunne verpligting voor de lagere school. Wil men iets onderwezen hebben waarvan de kinderen eenmaal genot zullen hebben, laat het dan degelijk geschieden. Maar wat moet er van dat mengelmoes geworden? Talloos zijn de klagten, dat kinderen, welke 3 a 4 jaren op de lagere school gegaan hebben, bij het verlaten derzelve, naauwelijks dragelijk kunnen lezen en schrijven. Vooral geldt dit ten platte lande. In plaats dat men zich nu voorgesteld zoude hebben de kinderen eerst dat te leeren als het allernoodzakelijkste, neen, van alles een beetje, bij een beetje lezen en schrijven een beetje rekenen, en een beetje geschiedenis, en een beetje aardrijkskunde, en een beetje van de natuurkunde, en een beetje van den landbouw, en een beetje gymnastie! alsof de jongens in huis en op straat niet genoeg buitelen en wentelen! Wat moet van dit alles teregt komen? Ja maar, de heer Mioulet heeft het immers ook gezegd? — De heer Mioulet, onderwijzer aan het Gymnasium te 's Gravenhage, kan echter de kinderlijke hersenen, weet gij, de hersenen van boeren-jongens, en die van de zonen onzer ambachtslieden wel aan zijn brein getoetst hebben Het is niets om te zeggen, dat moet in eene nieuwe wet opgenomen worden, volstrekt niet, wij zouden er wel bij kunnen voegen: het onderwijs in de zeevaart, in de verschillende takken van het fabriekwezen — en daar is nog al wat toe te brengen, — in de geologie, enz., maar wij letten op de vruchten van het geleerde, en dan moeten wij er ons dikwijls over beklagen! Wat overigens de getuigenis van den heer Mioulet betreft, wij vermeenen, dat die heer het monopolie immer was toegedaan, en daar hij slechts onderwijzer aan een gymnasium is, heeft zijne getuigenis voor ons geene meerdere waarde dan die van Hofstede de Groot en van Swinderen. Ook herinneren wij ons, dat die heer eenmaal ijverig deel nam aan het opmaken van petitien tegen de vrijheid van onderwijs.

(10) Bewaarscholen zijn geene inrigtingen van onderwijs, en daarom is hunne betrekking onder de wet ongrondwettig. Stoort zich daaraan het Ned. Ond. Gen.? Beheerschen en trekken maar, — dan gaat het naar den zin. Een klein bewijs ook weer van die bekende staats-omnipotentie. Men zie hier bij *de Tijd* N°. 739.

(11) Zie *de Tijd* N°. 741.

(12) Daar kunnen wij ons mede vereenigen, misschien het eenigste goede in de voordragt.

(13) Eene egoïstische uitdrukking, even valsch als het wetsontwerp met zijne Memorie van Toelichting. De leer: „*tous pour chacun, et chacun pour tous*" vindt hier eene nieuwe toepassing. Zie ook *de Tijd* N°. 743.

(14) Dat is een kolfje naar de hand onzer schoolopzieners. Deze, met de gemeente-besturen in onmin geraakt zijnde — hetgeen niet zeldzaam gebeurt — kunnen bij de gedeputeerde Staten hun heul zoeken, en, zoo als de geschiedenis van het schoolwezen leert, gemeene zaak maken! Dat Hofstede de Groot en van Swinderen daarin toestemmen, begrijpen wij, maar dat onderwijzers, die van de gemeentebesturen afhankelijk zijn en er belang bij hebben met deze in goede verstandhouding te staan, zich die bepaling laten welgevallen, begrijpen wij niet, tenzij de onderwijzers, en die gissing wordt door de kuiperijen van het monopolie bewaarheid, — met de schoolopzieners gemeene zaak maken. Aardig dat zij elkander zoo ontmoeten, hé? Maar zij hebben ditmaal de huid willen verdeelen vóór de beer gevangen is. — Zie ook *de Tijd* N°. 748.

(15) Wel te verstaan voor de onderwijzers der Staats-scholen, maar noodlottig voor de ingezetenen. Wij hebben vroeger reeds gezegd, dat die wijze van inning der schoolgelden geheel past in de socialistische staats-theorie. De Hoofdvereeniging van het Ond. Gen. ontmoet daarin den heer de Kempenaer. Dat ontvangen van het schoolgeld door de onderwijzers was ook veel te vernederend, onder dat argument moest men voorslaan de goê gemeente nog meer te bezwaren, en den onderwijzers hunne tractementen, woningen, tuintjes, vuur en licht te bezorgen, wat, ook hunne pensioenen! Jammer, dat er nog geen groot onderwijzers-invalidenhuis verordend is, dat ontbreekt nog aan het socialistisch onderwijs-organisme! Zie ook *de Tijd* N°. 752.

(16) Hoe meer geld en hoe minder moeite hoe liever! 't Was altijd het verlangen en het is nog zoo. Maar welke schoolboeken? Misschien wel de bekroonde van het Genootschap of die van zijne meest ijverige leden. Als er maar geld voor de schoolboeken is, hoe zij er uitzien en wat zij inhouden komt er niet op aan.

(17) Zou het ook geene behoefte zijn de schoolopzieners in twee rangen te verdeelen, in goede en half bruikbare? Waarlijk, daar mogt ook wel eens aan gedacht worden.

(18) Dat wint het Mr. de Kempenaer in behendigheid af. Een nader examen nog voor één persoon. En dat examen zal afgenomen worden door den schoolopziener? Zeker, zeker. Begrepen? Wanneer zich één persoon mogt aanmelden met de vereischte bescheiden, en die persoon is naar het genoegen van het gemeentebestuur, dan moet immer de schoolopziener nog eerst zijn *veto* uitspreken? En in dat geval heeft de onderwijzer het geluk maar niet aan mijnheer te behagen, — dan is hij onbekwaam, hij is dit, hij is dat, — wordt afgewezen en mijnheer plaatst er bij gelegenheid een zijner vrienden in. Dat bepalingje mogt door de schoolopzieners Hofstede de Groot en van Swinderen niet vergeten worden; het komt dan ook voor onder de artikelen die zij *met genoegen* gezien hebben.

(19) Wij huichelen er niet om, te zeggen, dat de in het ontwerp opgenomen vrijheid geene vrijheid is, wat de Hoofdvereeniging van het Onderwijzers-Genootschap bij monde van haren voorzitter en secretaris daarvan ook moge kwezelen. Zij, die reeds de bevoegdheid hebben om in de vakken van het lager onderwijs te doceren, worden andermaal aan een nieuw examen onderworpen. Pest van zulk eene vrijheid, en dan nog wel van zulk eene vrijheid, afhankelijk van monopolisten als Hofstede de Groot en van Swinderen! Waren het eerlijke personen waarmede wij te doen hadden, wij zouden er eerder genoegen in kunnen nemen, maar wij doen zulks nimmer onder het juk van baatzuchtige en egoïstische theoristen, hoe zij zich over het nieuwe monopolie ook mogen verheugen.

(20) Wanneer dus de Koning de schoolopzieners benoemt, dan zijn zij geschikt? Dat moet gij gelooven, of gij wilt of niet. Maar vergeet niet, dat het ontwerp zegt: op voordragt van het departement van binnenlandsche zaken. — Zoo nu aan het hoofd van dat departement een eerlijk, loyaal man staat, dan hebben wij vrede met die bepaling, maar verwachten er niet veel goeds van, wanneer dat door fanatieke dweepers beheerd wordt, die er slechts op uit zijn om hunne bloedverwanten en vrienden een plaatsje te bezorgen. Waarom is hierbij niet bepaald, dat het getal schoolopzieners van iedere gezindte in verhouding van die gezindte moet staan? Dat zou een tegenwigt en een waarborg geven. Doch wie weet of men dat niet voor een koninklijk besluit als dat van Januarij 1842 bespaard had.

(21) Dat laatste doet de deur toe. Eerstens is de school voor kinderen en ouders, die regt hebben de volledigste vrijheid te eischen. Gruwelijk is het ten bate der onderwijzers die vrijheid voor ouders en kinderen te fnuiken, en dan nog te fnuiken onder een socialistisch staats-onderwijs en de overmagt van een tergend monopolie......... onbillijk is de vordering van een nieuw examen; de Grondwet schrijft het niet voor en bij hare herziening is het niet ter sprake gebragt, zoodat er het uitzigt niet op werd geopend. Men beloofde vrijheid zonder die beperking, en wierp zich op het staatsonderwijs. Maar de reactionaire partij schijnt dat te vergeten, en onder allerlei voorgevens de vrijheid te willen vernietigen........ Daarbij is het onwaar, dat zij, die aan het hoofd eener bijzondere school willen staan, onder de oude wetgeving een nieuw examen te verwachten hadden. De vrijheid tot het verleenen van *dispensatie* maakt die bedriegelijke woorden te schande! Doch het verlangen der monopoliemannen is genoeg bekend om daar hier weder op terug te komen. „Geene vrijheid," ziedaar waarom de verfoeijelijkste leugens door eene onbevoegde Hoofdvereeniging, die daarom onbevoegd is, omdat zij zich met de wetgeving op het onderwijs niet mag inlaten, ter Tweede Kamer ingestuwd worden. En met dat bedrijf eindigt zij haar blijspel om het treurspel aan te vangen.

Wij hebben reeds met een enkel woord aangestipt hoe luttel de vermindering op het aanzienlijk budget van Hervormde Eeredienst, hoe veel grooter daarentegen op het sedert lang beknibbelde budget van Katholijke Eeredienst wordt voorgedragen. Tot meerdere stichting onzer lezers laten wij hier volgen wat de *Memorien van Toelichting* omtrent beide budgetten zeggen. De lezer vergelijke zelf; wij behoeven er geene enkele aanmerking bij te voegen.

HERVORMDE EEREDIENST. Totaal bedrag van het budget ƒ 1,646,962, (hier onder begrepen ƒ 28,550 voor het Israëlitisch kerkgenootschap) vermindering ƒ 2934.

De begrooting van het departement voor de zaken der Hervormde en andere eerediensten bestaat voor verre het grootste gedeelte uit vaste posten, bestemd voor betalingen, waarop geene bezuiniging kan plaats hebben. Integendeel heeft de sedert jaren zoo aanzienlijk toegenomen bevolking, de behoefte doen ontstaan aan meer predikanten zoowel in verscheidene steden, als vooral op het platte land. In verscheidene afgelegen oorden, uren ver van kerken en leeraars verwijderd, zijn honderdtallen in een toestand van geestelijke verlatenheid, waarmede men niet kan bekend worden, zonder diep te gevoelen, dat het, in 't belang van godsdienst en zedelijkheid, dringend noodig is, daarin te voorzien. Hierbij komt nog dat op vele plaatsen de predikants-tractementen ontoereikend zijn; zoodat de daar geplaatste leeraren, wanneer hunne huisgezinnen eenigzins talrijk worden, gebrek zouden lijden en onder den druk der zorg de geschiktheid voor de goede vervulling hunner gewigtige roeping zouden verliezen, wanneer zij niet tijdelijk door toelagen wierden ondersteund. Uit hoofde van een en ander is het bij het ontwerpen der begrooting voor dit departement hoogst bezwaarlijk geweest, tot een niet vermeerderd maar integendeel tot een eenigzins verminderd eindcijfer te geraken. Deze uitkomst heeft dan ook niet kunnen worden verkregen, zonder, als gedwongen door den dringenden eisch van het oogenblik, den gewonen post voor onderstand-gelden tot opbouw en herstel van kerken en pastorijen weg te laten, en daarvoor slechts in de plaats te stellen wat gevorderd wordt tot uitbetaling van een tweetal vroeger toegestane jaarlijksche subsidien, mitsgaders een bepaald bedrag voor eene speciale behoefte. Ook is van een afzonderlijken post voor onderstandgelden, onder de afdeeling van het *Israëlitische* kerkgenootschap, wegens den uiterst onvermogenden staat van een aantal *Israëlitische* gemeenten, eene zeer verminderde som voor kleine subsidien behouden.

R. KATHOLIJKE EEREDIENST. Totaal bedrag van het Budget ƒ 541,848 vermindering ƒ 20,528.

Als hierbij wordt in aanmerking genomen, dat het VII hoofdstuk gedurende de jongst verloopen twintig jaren, in betrekking tot de behoeften van de Roomsch-Kath. Eeredienst, achtervolgens met ƒ 122,000 is verminderd, niettegenstaande de sterke aanwas der bevolking en de ongunstige tijdsomstandigheden, gedurende datzelfde tijdvak, eene aanzienlijke *vermeerdering* van het cijfer zouden hebben vereischt, — dan zal het geen betoog behoeven, dat de *nieuwe vermindering*, welke nu voor 1850, als een gevolg van den toestand der

schatkist, heeft moeten plaats grijpen, voor de daarbij betrokken belangen zeer bezwarend moet zijn, gelijk dan ook uit de overgelegde toelichtende staten zal blijken, dat die ruime vermindering niet is kunnen worden verkregen, dan met terzijde stelling van menige behoefte, welker vervulling even billijk als regtmatig zoude wezen, doch alleen ten gevolge der gebiedende noodzakelijkheid van inkrimping der staats uitgaven niet kan plaats hebben en alzoo wederom tot betere tijden heeft moeten worden verschoven.

Men wil dat het ministerie is zamengesteld, en bestaat uit de heeren: Mr. *J. R. Thorbecke*, lid der Tweede Kamer, binnenlandsche zaken; Mr. *Nedermeijer van Rosenthal*, lid der Tweede Kamer, Justitie; Mr. *J. L. H. A. Gerricke*, raad van legatie te Parijs, buitenlandsche zaken; staatsraad Mr. *van Sonsbeek*, kolonien; *Storm van 's Gravensande*, lid der Tweede Kamer, oorlog; marine (. . . . .); *van Bosse*, financien. Eerediensten ingedeeld bij binnen- en buitenlandsche zaken.

De *'s Gravenhaagsche Nieuwsbode* berigt aangaande de crisis:

»Met de zamenstelling van een nieuw ministerie moet men, naar wij vernemen, nu zoo ver gevorderd zijn, dat het zeer spoedig bekend zal kunnen worden gemaakt."

Als eene bijzonderheid wordt ons gemeld, dat door den heer J. Kouwenhoven, Bloemist en Bloemkweeker te Warmond bij Leiden, op de Tentoonstelling onlangs door de Hollandsche Maatschappij van Landbouw te Leiden gehouden, naar vijf prijzen is gedongen en dat hem bij de beoordeeling vier eerste prijzen, zijnde zilveren medailles, en een tweede prijs zijn toegewezen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 11 October. In de zitting van heden heeft de vergadering zich bezig gehouden met het voorstel van eenige Montagnards tot afschaffing van 3 art. uit het Strafwetboek betreffende de *misdrijven door Vereenigingen*. De Constituante had zich reeds met deze kwestie bezig gehouden, waaraan de socialisten het meest hechten. Reeds drie malen was daarover rapport uitgebragt, zonder dat men tot een besluit had kunnen komen. Heden heeft Vatismenil een vierde verslag gegeven uit naam der commissie, hetwelk strekte, niet tot afschaffing, maar tot wijziging der bedoelde artikelen. Op dien voet nu is er besloten het voorstel in overweging te nemen, en de Vergadering heeft besloten er ten tweeden male over te beraadslagen.

Het rapport over het weduwengeld van de hertogin van Orleans is bij monde van Daru, gelijk men verwachtte, gunstig uitgevallen.

De vereeniging quai d'Orsay heeft zich Woensdag avond bezig gehouden met het voorstel van N. Bonaparte. Vrijdag zou zij beslissen over de te houden gedragslijn bij de discussie. Het voorstel zal bijna algemeen verworpen worden. In de departementen begint de scheuring tusschen orleanisten en legitimisten duidelijk zigtbaar te worden.

— Men verwachtte heden bij het ministerie van buitenlandsche zaken een koerier van Petersburg met het antwoord op de notas van Engeland en Frankrijk over de Turksche zaken. Hij is echter niet gekomen.

— Huber heeft erkend dat hij een geheim agent der politie was en door haar betaald is geworden.

— Het ministerie is bereid in de zaak der ambtenaren aan den wensch der meerderheid eenige inwilligingen te doen.

— De *Constitutionnel* logenstraft wat het *Journal des Débats* verhaald heeft, nopens de gezegden van Thiers over Bastion 8.

— Het *Journal des Débats* heden van zijnen Romeinschen correspondent geene nadeelige berigten voor den Kerkelijken Staat ontvangen hebbende, heeft in de Duitsche bladen rondgesnuffeld en in de *Vossische Zeitung* gevonden, dat Oostenrijk zijne troepen ter beschikking van den Paus heeft gesteld, alsmede dat een leger onder generaal Wimpfen bevel had gekregen Romagna in te trekken, en dat dienvolgens de H. Vader een protest zou inzenden bij ons gouvernement tegen de verdere bezetting van Rome (! !)

— De ex-president der Republiek Venetie, Manin, is te Marseille aangekomen.

— Het gerucht is verspreid dat de geneesheeren, sedert de instorting van Falloux, ten gevolge van het ongunstige weder, hem, zoo hij niet spoedig betert, hebben voorgeschreven zijn verblijf in Italie te gaan nemen. In dit geval zou de minister een gedeelte van den winter in Napels gaan doorbrengen.

— De goudsmeden en juweliers beginnen het hier zeer druk te krijgen.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 12 Oct. De aartshertog rijksbestuurder Johann heeft, onder veronderstelling van de goedkeuring van alle Duitsche regeringen, den 5 October zijn ambt nedergelegd.

— De minister van eeredienst v. Ladenberg schijnt zich onlangs in zijn antwoord, betreffende het Memorandum der bisschoppen, eenigzins vergist te hebben. Het Memorandum is namelijk niet in den boekhandel geweest en vroeger aan het ministerie dan aan de geestelijken opgezonden.

— Men schrijft uit Rostock, 8 Oct.: Mecklenburg is tot den Driekoningsbond toegetreden; de burgerweer is ontbonden, en er wordt beraamd om de grondwet, welke nog niet eens ingevoerd is, weder op te heffen.

BERLIJN, 11 October. De ingestelde raad van administratie heeft besloten ingevolge het tusschen Pruissen, Saksen en Hanover gesloten verbond, voortaan een verslag van zijne handelingen openbaar te maken, en heeft daarmede in het Pruissische regeringblad van heden een begin gemaakt, en een overzigt gegeven van hetgeen tot dusverre door hem verrigt is. Uit dit stuk, blijkt dat, ten gevolge der gevoerde onderhandelingen, tot hiertoe de regeringen der navolgende Staten tot dat verbond zijn toegetreden, te weten: Baden, Anhalt-Bernburg, Saksen-Weimar, Nassau, Mecklenburg-Strelitz, keurvorstendom Hessen, Brunswijk, Saksen-Altenburg, Hamburg, Bremen, Mecklenburg-Schwerin, Reus oudere linie, Oldenburg, Saksen-Coburg-Gotha, Anhalt-Dessau, en Cothen, Schwarzburg, Rudolstadt, en Schwarzburg-Sondershausen; dat Saksen-Meiningen en Lippe zich tot de toetreding bereid verklaard, maar de deswege opgemaakte acte nog niet geratificeerd hebben; dat over de toetreding van de vrije steden Frankfort en Lubeck en van de vorstendommen Schaumburg-Lippe en Waldeck nog onderhandeld wordt; dat de overige Duitsche Staten tot dusverre niet in regtstreeksche betrekking met den raad van administratie getreden zijn; dat deze echter onderrigt is, dat de regeringen van Beijeren, Wurtemberg, Limburg en Hessen-Homburg aan de Pruissische regering verklaard hebben de toetreding te moeten weigeren, terwijl die van Luxemburg haar besluit nog niet had doen kennen.

WEENEN, 8 October. Schoon de *Presse* niets van een ministerkrisis weten wil, zoo blijft men echter na de jongste beslissing omtrent de Duitsche vraag onder het publick geenszins twijfelen aan althans eene gedeeltelijk verandering van Ministers. Men verzekert dat Schwarzenberg zijne demissie reeds heeft gegeven.

ITALIE.

Rayneval en Corcelles zijn na een verblijf van eenige dagen te Rome weder naar Napels vertrokken. De eerste spreidt veel geestkracht ten toon; Corcelles en Rostolan verlangen naar Frankrijk terug te keeren. Prins Odescalchi laat de herstellingen aan de stadsmuren openbaar aannemen. Dit zal gedurende den winter aan vele lieden werk verschaffen. Hij laat ook de gansche stad van puin en mest reinigen, bij wijze van voorbehoedmiddel tegen de cholera, waarvan men zich niet durft vleijen verschoond te zullen blijven.

Uit Florence wordt gemeld van 3 Sept. dat de leening van 25 millioen lires met een Hollandsch huis gesloten is; het huis wordt echter niet genoemd, en de leening moet buiten medewerking der nationale vertegenwoordiging gesloten zijn.

Radetzky wordt den 10 October te Milaan verwacht als gevolmagtigd luitenant-generaal van het Lombardisch-Venetiaansch koningrijk. Men meent dat hij eene wet van gemeentelijke vertegenwoordiging medebrengt, welke op breede grondslagen berust.

In Toscane wordt voortdurend gesproken van eene nieuwe amnistie, waarin wel Guerrazzi, maar niet Montanelli, Mazzoni en Marmocchi zouden begrepen zijn.

Het kreupelhout van St. Lorenzo, waarin de moordenaars van den advokaat Boffi zich verschanst hebben, wordt door 2000 Spanjaarden omsingeld. Op het hoofd van elk der moordenaren is eene premie van 100 scudi (*f*250) gesteld.

Berigten uit Napels tot 1 Oct. zwijgen van opstand en moord.

STADSNIEUWS.

Het totaal bedrag der tot heden bij de Commissie in gekomen liefdegiften voor de Behoeftige Cholera-lijders en hunne nagelatene betrekkingen, is *f* 14,015.07.

— C. A. den Tex, Hoogleeraar in de staatwetenschappen is voornemens zijne *lessen over den maatschappelijken toestand des vaderlands*, dit jaar te geven, voor zijne stadgenooten in het algemeen open te stellen. De bijeenkomsten zullen plaats hebben op *Dingsdag* en *Donderdag* kwartier voor 2 ure tot halfdrie.

Eene algemeene inleiding zal voorafgaan op Dingsdag den 16e dezer ten half twee ure.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 13 October.

ONDERTROUWD (11 Oct.): A. Kreulen, Hz. en H. L. Palm.
GETROUWD (11 Oct.): E. Horstman en E. Janssen, wed. C. Petschi, Jr.
BEVALLEN (11 Oct.): E. M. Munteudam, geb. Mensing, Z.
OVERLEDEN (9 Oct.): G. M. Brandts. — (10 Oct.): M. E. Duwaer, geb. Clercx, 54 j. — (11 Oct.): G. T. J. Fabius, D. 2 j.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		12 OCT. 4¼ u. gebl.	13 OCT. 4¼ u.		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½ pCt.	53¾	53⅜ à		
Dito Dito	3	63 11/16	63⅝		
Dito Dito op resc.	3				
Dito Dito	4	83 5/16	83¼		
O. I. Leening	4		82⅞		
Amortis. Syndic.	3½	83⅜	83¼		
Handel-Maatschappij	4½	164			
Haarlemmermeer	4½	100⅜	100¾		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½				
Aand. Holl. S. M.					
BELGIE,					
Dito	2½	46 5/16			
Dito bij Rotschild		46 9/16	46⅜		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	10 11/16	10½	10⅝	
Dito Dito van 510 £	5	10⅝	10 9/16	10¾	10 9/16
Dito bij Dito onb. st.	5				
Dito	3	33⅜			
Dito Binnenl. à 6 m.	3	26 11/16	26¾		
Coupons Ardoins		8⅛	7 13/16	8⅛	
Passive					
Fransche Uitgest.					
PORTUGAL, te Londen	3	32⅝	32⅞	33⅜	
Dito Dito	4	34⅛	34⅛	35 5/16	35
Dito Ex Coupon					
Dito Dito					
Dito Binnenl. à 1 Conto	5		38		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	104¼	104¼		
Dito Dito 1828 en 1829	5		104		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5		93⅞		
Dito bij Hope	4	85½			
Dito bij Stieglitz en C°.	4	84⅛	83½		
Cert. te Hamburg	5				
Inschrijving in Assignat.	6				
Cert. van Dito	6	64½			
POLEN, Certific.	4				
Dito Aand. met Loten fl 300	*f*				
Dito Dito fl 500		142½			
AMERIKA, Phil. Bank	6 pCt.				
Dito Bank-Actiën					

Oost., Met. 5 pc. 85⅞, 86⅛; 2½ pc. 44¼, ⅜; N. Met. 89¾; Oblig. Goll 5 pc. 88⅝; N. Aand. 325; Fransche 3 pc. 52, 5/16, 1/16; Braz. 5 pc. 88⅛; Mexico 5 pc. 25⅝; Peru 53 11/16, ¾; Gren. 17, 1/16; Ven. 25¾, 26.

Wisselkoers.

2/m. Parijs 56½; Zigt Parijs 56 13/16; 2/m. Londen 12,02½; Zigt Londen 12,07½; 2/m. Hamburg 34⅞; Zigt Hamburg 35 1/16; 3/m. Lissabon 42; 3/m. Porto 42; 2/m. Petersburg 1,85.

BUITENLANDSCHE EFFECTEN.

ANTWERPEN, 12 Oct. Belg. leen. 2½ pc. 49, 5 pc. 95⅛; 4½ pc. 88; Spanje Ard. 5 pc. 10⅜; Binnenl. 3 pc. —; Coupons —; Rom. Leening 75¾.

PARIJS, 11 Oct. Fr. 3 pc. 55,65; 4 pc. —,—; 5 pc. 87,75; 5 pc. N. —,—; Schatk. —,—; Bank-Act. 2335,—; Belg. 1840, 5 pc. 97¼; 1842, 5 pc. —; 3 pc. —; 4½ pc. 88¼; Nap. 5 pc. 88,—; Spanje 3 pc. Binnenl. 27⅜; 3 pc. Buitenl. 34¼; 5 pc. Act. Rente 21½; Piem. Leen. 1834 960,—; 1849 —; Rom. leen. 78½.

MADRID, 6 Oct. Act. Sch. 3 pc. 27 1/16; id. 5 pc. 11⅜; Uitgest. Sch. 3 15/16; Coupons 7; Pass. Buit. Sch. —.

BERLIJN, 11 Oct. Schuldbr. 3½ pc. 88½; Loten 100¾; Rusl. bij Stiegl. 4 pc. —; Pools. 4 pc. 80¼; Loten fl. 200, —; id. fl. 300, —; id. fl. 500, 81.

HAMBURG, 10 Oct. Rusl. Engels. leening 104½; Cert. bij Stiegl. 4 pc. 84¼; Spanje, Ard. 5 pc. 9½; id. Binnenl. 3 pc. 25⅝.

FRANKFORT, 11 Oct. Met. 5 pc. 90⅜; 4 pc. 73½; 2½ pc. 46⅝; Bank-Actien 1343; Darmst. Lot. fl. 50, 72; id. fl. 25, 26⅝; Badensche Lot. fl. 50, 53¾; id. fl. 35, 32; Nassaus. 25¼; Holl. 2½ pc. 54; W. S. 4 pc. 84½; Sijndic. 3½ pc. 83¾.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 13 October.

OVERZIGT DER WEEK.

Koffij. De gesteldheid was daarin in de laatste dagen eenigzins beter, zoodat goed ordinair groenachtig en blankachtig Java tot 25½ cs. te vergeefs gezocht worden. Om te koopen zoude men nu 56 cs. moeten besteden.

De gunstige afloop der hier op 4 dezer gehoudene Specerij-Veiling heeft eene aangename stemming voor dit artikel gaande gehouden. — Voor *Foelie* D en *Notenmuscaat* N°. 2, zegt men, dat er hier en daar een avans van 5 cs. is betaald, terwijl men voor de andere soorten, zoo ook voor *Nagelen* de veilings-prijzen kan bedingen. — De verkoop uit de hand van 252 vaten Amboina *Nagelen*, tegen den 15 dezer in veiling aangeslagen, hebben wij reeds gemeld. — *Peper* stil 15½ a 16 cs. — *Piment f* 29. — *Rijst* zonder veel omgang prijshoudend; belangrijke aanvoeren zijn dan ook dit jaar niet meer te verwachten. Carolina *f* 14; gepeld Tafel *f* 10 a 10½; dito Java *f* 8 a 8½. — Zantische *Krenten f* 14; Patras *f* 12½. — Commadre *Vijgen f* 13; dito Condaatsch *f* 11.

Met ruwe en geraffineerde *Suiker* is het zeer stil en de prijzen zijn zelfs eenigzins lager aan te nemen.

De aanstaande veiling der Nederl. Handelmaatschappij za tegen medio November vermoedelijk plaats hebben en naauwelijks uit 20,000 Kranjangs bestaan.

Katoen zeer willig en aanzienlijk hooger.

Raapzaad heeft sedert het begin dezer maand eene rijzing ondergaan van £ 6½ a £ 7. — *Lijnzaad* heeft ook meer attentie tot zich getrokken en is daarin aanzienlijk zelfs gisteren tot *f* 5 hooger omgezet. — *Rhapolij* sedert de laatste Primo *f* 3½ gerezen, zoo ook *Lijnolij* eene verbetering van *f* 4 ondergaan heeft. — *Patentolij* à contant *f* 45¾ à 46.

Zuidzeetraan zonder aanmerkelijke voorraad; Archangel

bruine f 36 a 37; blanke f 38. — Berger *Levertraan* bruine f 35; blanke f 44 a 45.

Rondvisch f 11½; Leng f 10 a 18. — *Ansjovis* f 13 p. anker.

GRAANMARKT.

UTRECHT, 13 October. Tarwe f 7.00 tot f 7,60; Rogge f 4.20 tot f 4.60. Garst f 3.60 tot f 4 00. Boekweit f 4.70 tot f 5.25. Haver f 2.60 tot 3.00. Witte Boonen f 8.00 tot f 10.00. Groene Erwten f 6.00 tot f 8.00 Graauwe dito en Capuc. f 6 00 tot f 9.00. Kaas f 32.00 tot f 42.00 de 100 ponden. Aardappelen f 1 30 tot f 1.80 de Mudde.

MIDDÊLBURG, 11 Oct. Wij hadden heden een zeer kleine aanvoer van Granen uit onze eilanden, en ook uit Walcheren wierd zeer weinig ter Beurs geveild, en daar er algemeen meer kooplust bestond, zoo hadden de verlaagde prijzen der Tarwe van de Rotterdamsche markt, geen de minste invloed op onze: men kocht de puike Zeeuwsche Tarwe voor f 7,60, mindere f 7.50 pr. Mud, oude en jarige met zeer beperkte handel; puike oude en jarige Walchersche wierd op genoteerde prijzen gehouden, weinig is daarin omgegaan; puike Walchersche nieuwe was algemeen gevraagd, en daar er zeer weinig getoond wierd, hielden onze landlieden op ruim vorige weekprijzen, de algemeene vraag was f 8 terwijl men hoogstens f 7,60 a 7.75 bood, waar voor niet was los te maken, voor de Zaai wierd gaarne f 8,25 betaald, mindere en meer afwijkende soorten wierden te hoog gehouden, zoo dat daarin niets is gepasseerd. — Puike jarige Rogge bij uitslijting f 4,90, 5 verkocht; puike nieuwe werd op f 4,90 gehouden, vruchteloos is daarvoor f 4,70 geboden. — Garst uiterst weinig ter veil, de Winter zou f 4 en de Zomer f 3,50 opgebragt hebben. — Haver zonder handel. — Gort prijzen in een doen. — Walch. Witteboonen minder ter veil en meer begeerd, men kocht de puike f 6,50, 6,75 pr. Mud; Dito Paarden werden meestal op f 4,25 gehouden, enkele monsters zijn voor f 4,10 pr. Mud gekocht; Dito Bruine werden gaarne van f 7,50 tot f 7,75 gekocht, zeer weinig zijn er getoond. — Dito Groene Erwten f 5, 5,40 betaald; Groote Dito f 7, 7,25 pr. Mud. — Zeeuwsche Groene Erwten f 5. — Boekweit werd op f 135 pr. Last verlaten zonder koopers. — Koolzaad zeer begeerd f 12, f 13 naar kwaliteit en deugd gekocht. — Raap-Olie f 44,50. — Patent-Olie f 46,50. — Lijn-Olie f 35,50 pr. vat. — Raapkoeken f 54 pr. 1040. — Lijnkoeken f 8,50 pr. 104 stuks.

DORDRECHT, 12 Oct. Zaailijnzaad 70 st. per achterdeel met veel kooplust. — Slaglijnzaad 48 a 54 st. per achterdeel.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

Kerkhoven en C°., als commissarissen der Negotiatie, groot f 450,000, ten laste der Waard- en Groetgronden in Noord-Holland, hebben bekend gemaakt, dat de coupons, verschenen 1 October 1849, van voormelde Negotiatie, van heden af ten hunnen kantore zullen worden betaald, des voormiddags van 10 tot 12 ure.

BADENSCHE AANDEELEN, Geldleening 1845. — *Vijftiende Uitloting, welke heeft plaats gehad te Carlsruhe, den 29 September 1849, van de Nummers, begrepen in de volgende op 31 Augustus ll. uitgekomen 40 Serien, als:*

Serie	199	989	1686	2345	3471	3844	4968	5940	6967	7307
	571	1086	1745	2532	3640	3862	4981	6074	7032	7447
	808	1555	1799	2883	3709	4494	5259	6165	7231	7561
	935	1570	1800	3297	3774	4617	5436	6422	7304	7641

Hoogste Prijzen tot en met Fl. 250.

No.	Fl.	No.	Fl.	No.	Fl.	No.	Fl.
28542	250	78472	250	164827	250	249033	250
28546	50000	78485	250	164848	250	303651	1000
40354	250	78486	250	181983	250	303688	250
46744	1000	84264	2000	181985	1000	308233	250
49408	250	89962	250	185419	2000	321078	2000
54280	5000	117215	250	192168	1000	351588	1000
54291	1000	117239	250	224693	1000	351600	1000
54297	250	117245	250	230850	250	361518	250
77746	1000	144121	250	248369	15000	363338	1000
78464	1000	144150	1000	249009	2000	378018	1000

De volgende 250 Nummers met Fl. 50.

9918	49445	84289	144125	192183	248379	303669	351587
22	47	90	37	85	88	83	89
35	54254	94	38	92	95	87	361509
37	61	87202	164801	93	249004	97	16
50	70	10	4	96	5	308213	28
28502	73	11	5	193051	7	16	38
10	74	15	6	58	16	20	39
20	79	20	43	59	41	27	365152
26	81	50	173507	60	46	29	55
33	86	89904	13	69	262909	40	57
38	77703	31	28	70	14	45	60
45	5	33	33	78	27	321058	76
50	8	44	41	82	34	59	82
40351	11	47	47	83	40	72	85
56	12	52	181953	92	46	85	87
58	13	64	56	97	48	88	94
63	23	91	58	224673	271751	89	95
64	25	92	65	76	67	98	365305
70	33	94	91	95	71	348303	14
77	78453	117214	185404	230801	74	10	19
46701	59	20	5	11	78	23	21
15	62	36	23	20	88	24	41
19	75	46	46	24	90	35	46
26	83	126551	48	26	93	36	372324
40	90	68	188652	37	296967	39	378010
43	95	78	81	39	74	44	382002
47	84258	80	89	40	76	351531	5
49403	78	86	92	45	93	63	8
13	79	93	95	248367	97	75	10
16	82	95	99	74	98	84	20
38	83	144117	192164	75	303667	86	34
40	88						

De overige in gemelde Serien begrepen en niet afzonderlijk opgegeven Nummers met Fl. 42.

De uitbetaling geschiedt den eersten April aanstaande bij de Badensche Spoorwegschulden-Amortisatiekas.

SCHEEPSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, 19 October. De stoomboot de Eemstroom, van Emden naar Delfzijl, is volgens brief van Delfzijl van den 11den dezer, aldaar in de haven gezonken, zijnde in den storm van den 8sten dezer zwaar beschadigd geworden.

— Het schip Alida Geertruida, kapt. Weits, van Hartlepool naar Bremen, is, volgens brief van Delfzijl van den 11 dezer den 8 dito bij Baltrum gestrand, doch het volk gered; een gedeelte der tuigaadje zou vermoedelijk geborgen worden.

AMELAND, 9 Oct. De schepen Maria Geertruida, Kapt. Dokter, van Koningsbergen n. Amst.; Alberdina, Kapt. Wolkammer, van Wolgast n. Rott., zijn gisteren op het Oosteinde van dat eiland verongelukt, het volk gered.

SWINEMUNDE, 8 Oct. Kapt. Teunesen, van Fahrsund alhier aangekomen, rapporteert den 6den dezer, 4½ mijl bewesten Moen gezien te hebben, een gezonken schip, waarvan de masten boven water uitstaken, oogenschijnlijk een Hollandsche kof. Het wrak ligt zeer gevaarlijk voor de scheepvaart, op 55° 2′ Breedte, 25° Lengte van Kopenhagen gerekend.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 12 Oct. O.; Magnet, (s.) Londen. - Y. K. Schuth, Hoop, Leverpool.

HELVOET, 12 Oct. N. O.; Seagull, (s.) Hull. - Jupiter, (s.) Goole.

DELFZYL, 10 Oct. A. J. Donga, Annechiena, Osterrisöer. — 11 Oct. T. T. Dijkstra, Fenna, id. - H. J. Pot, de Hoop, id. - J. J. Prins, Harmanna Henriette, Brevich.

TERMUNTERZYL, 3 Oct. A. B. Held, Vrouw Catharina, Norderneij. — 5 Oct. J. H. Buining, Jonge Jacob, Noorwegen.

DORDRECHT, 12 Oct. G. Marshalt, Astrea, Newcastle. - C. Chudleigg, Paragon, Sunderland.

UITGEZEILD:

TEXEL, 12 Oct. S. de Echevarria, Leone, Cadix. - J. Drinkwater, John. Fehrman, Cardiff.

HELVOET, 12 Oct. Rattler, (s.) Leverpool.

MAASSLUIS, 12 Oct. O. N. O.; P. van der Wiel, Hendrika, Rouaan, is door het breken van de gaffel bij den Hoek geankerd. - K. Noorduin, Hendrik Gijsbert, Abbeville.

ZIERIKZEE, 11 Oct. W. Veeneman, Mercurius, (Middelb.) Batavia.

CARGA-LIJSTEN.

ROTTERDAM.

LONDEN, Hast, Ocean: 201 z. Koffij, W. A. Fuchs en C°.; 22 k. Indigo, C. L. Ringrose en C°.; 10 k. Indigo, Eckstein van de Velde en Koch; 10 b. Wol, 18 v. Amandelen, div. Koopm., aan Diverse.

SCHIEDAM.

ARENSBURG, Das; Ceres: 750 tschw. Rogge, 720 tschw. Garst, Order.

LIBAU, Poelman, Everardus: 50½ last. Rogge, Wed. J. d'Arripe en C°.

LIBAU, Brose, Curonia: 103 last. Rogge, Wed. J. d'Arrige en C°. 154 last. Garst, J. H. van Gent.

ZEILKLAAR LIGGENDE SCHEPEN.

NIEUWE DIEP, 12 Oct. Ebenezer, J. S. Beck, n. Kopenhagen; - Marie, V. Illas, n. Christiansund; - Unitij, O C. Winther, n. Dammen.

ROTTERDAM, 11 Oct. De Nederlandsche kof Hendrika Jantina, J. J. Kuiper, n. ...; - de Nederlandsche brik Karel August, J. J. van Vollenhoven, n. Buenos-Ayres; - de Engelsche brik Wupper, J. Ansdell, n. Hull; - de Nederlandsche brik de Koophandel, M. T. Remers, n. Suriname; - de Nederlandsche bom Hendrik Gijsbert, K. Noorduin, n. Abbeville; - de Nederlandsche smak Hendrika, P. van der Wielle, n. Rouaan; - de Pruissische bark Eliza & Emma, J. W. Schille, n. ....; - de Engelsche stoomboot Magnet, Th. Goodburn, n Londen.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 13 October in lading naar:

Keulen. J. Hartman, Mein Vergnugen.
» J. van Loosen, Cölln No. 28.
Maintz. J. Baumans, Jonge Pauline.
Straatsburg. N. Urmetser, Frankfort No. 7.
Ludwighaven. W. Lintz, Herman.
Manheim. Jb. Wilson, Ceres.
Frankfort en *Coblentz*, C. A. van Rietschooten, Frankfort No. 18
Dusseldorp, *Neuss* en *Urdingen.* W. Wientjes, Niederrein No. 2.
Duisburg. C. Scholten. Hoffnung.
Weesel. J. Beijer, Wilhelmina.

Amsterdam, 12 Oct. vertrokken: D. van Ahlen, Cölln N°. 5, n. Keulen. - J. G. Kroll, Hoffnung, Manheim.

Rijnhoogte *Arnhem*, 12 Oct. 2 el. 7 duim.
Keulen, 12 » 7 voet 3 »

AMSTERDAM, 12 October.

Binnengekomen:

T. D. Faber, Johanna Maria, Dantzig. (W. D.) Tarwe. - H A. Schrik, voor wijlen B. J. de Boer, Hendrika, id. (W. D.) id. 13 dito. K. Onwehand, Hunderen, St. Petersburg. (O. D.) Potasch en Talk. - W. A. de Boer, Lumina, Tromsöe. (O. D) Visch en Traan. - E. J. Visser, Vrouw Luppina, Leer. (O. D.) Stukg.

ADVERTENTIEN.

Nieuwe Winter-Artikelen,

Ontvangen bij **F. PETERS**, Bloemmarkt, N°. 260 en Reguliersbreestraat, N°. 33; bestaande in witte, zwarte en grijze KINDERHOEDJES en met bont gegarneerde mans en kinder MUTSEN en PETTEN. Voorts zijn beide Winkels ruim voorzien van alle kwaliteiten der laatste modellen van fraaije Vilten en Zijden HOEDEN. (1568)

H. J. VAN OGTROP, Makelaar, zal op Maandag den 15den October 1849, des avonds na Vijf Ure, in het voormalig *Oudezijds-Heerenlogement*, te Amsterdam, ten overstaan van den Notaris J. P. VAN VIANEN, verkoopen de navolgende Perceelen, als:

N°. 1. Een extra Hecht, Sterk en Weldoortimmerd **HUIS**, (waarin eene Aardappel-Affaire wordt uitgeoefend) met afzonderlijk verhuurd wordende BOVENWONINGEN, WOONKELDER en ERVE, benevens drie Hechte, Sterke **ACHTERHUIZEN**, met *mede* apart verhuurd wordende BOVENWONING en ERVEN, een en ander staande en gelegen binnen deze stad, in de Paardenstraat, op den hoek van den Lange-aarden-gang, in Wijk 28, N°. 4750, 4751, en 4752. Kadaster Sectie J. N°. 604, 605, 606 en 607. — en alles te zamen in één Koop.

N°. 2. Een Hecht, Sterk en Weldoortimmerd **KOOPMANS-WINKELHUIS** (waarin eene Schoenmakers Affaire wordt uitgeoefend,) met afzonderlijk verhuurd wordende BOVENWONINGEN, WOONKELDER en ERVE, staande en gelegen binnen deze stad, op den Zeedijk, tusschen de Molen- en Boomstegen, in Wijk 3, N°. 523. Kadaster Sectie G. N°. 2045.

N°. 3. Een Hecht, Sterk en Weldoortimmerd **WINKELHUIS** (waarin eene Kommenij- en Melk-Affaire wordt uitgeoefend) benevens afzonderlijk verhuurd wordende BOVENWONINGEN en ERVE, staande en gelegen binnen deze stad, in de St. Jansstraat, achter het hoekhuis van de Warmoesstraat, in Wijk 5, N°. 1284. Kadaster Sectie G. N°. 999.

De Perceelen zijn te bezigtigen des Dingsdags en Donderdags, alsmede op den Verkoopdag, van 11 tot 2 ure. De Bewijzen van Eigendom en Veilconditiën zullen vier dagen vóór en op den Verkoopdag, des voormiddags, ter lezing liggen, ten kantore van den Notaris J. P. VAN VIANEN, Singel bij het Stedelijk Gymnasium. (1556)

(1566) Bij Gebroeders VERHOEVEN, te 's Bosch, is voorhanden:

CATECHETISCH ONDERWIJS aangaande het H. Sacrament des *Vormsels*, benevens eenige bijgevoegde Gebeden en Lofzangen aan den H. Geest. Prijs 25 Cts.

DE RELIGIEUZE IN DE EENZAAMHEID onderwezen, door J. P. PINAMONTI S. J., 478 pag. in 12°. . . . . f 1.30

(1569) Alom is verzonden en bij de voornaamste Boekhandelaren en aan alle Postkantoren te verkrijgen, de

INTEEKENINGSLIJST

op een Aardrijkskundig Woordenboek van

NEDERLAND.

Ten gebruike van Post-Ambtenaren, vervaardigd door

S. G. HERINGA,

Directeur van het Postkantoor te Tilburg.

Dit Werk, ook van zeer groot nut voor Besturen, Kooplieden, Anbtenaren, enz., zal behelzen eene Alphabetische Lijst aller Gemeenten, Steden, Vlekken, Dorpen, Gehuchten, Buurten, voorname Kasteelen en Buitenplaatsen, en bewoonde en onbewoonde Polders, met derzelver verkorte en volksbenamingen, tevens met de opgave in welke Previncie, Arrondissement en Kanton, en onder welk Postkantoor die plaatsen, enz., liggen; wijders aanwijzing waar een Postkantoor, Distributie-Kantoor, Paardenposterij en Entrepot gevestigd is.

Nog zal men er in vinden: 1°. eene Algemeene Postlijst van alle Plaatsen, waarin gebruik zal gemaakt worden van het door de Staten-Generaal vast te stellen Tarief; 2°. een Afstandwijzer en Tarief, voor de Paardenposterij; 3°. Afstand-Opgave van het middenpunt eener Gemeente tot eene nabijzijnde Stad; 4°. een Algemeene Afstandwijzer van alle Steden onderling; 5°. de Bevolking van elke Gemeente; en 6°. de Namen dier Plaatsen Buitenslands, welke gelijkluidende zijn met die in Nederland. — De rijkdom der opgave van Namen in dit Woordenboek kan men nagaan, als men weet, dat de Letter A, die reeds ter perse gaat, meer dan het dubbele van het getal Namen bevat, die in het beroemde Werk van Gosselin voorkomen.

De Prijs is slechts f 2.75, voor nagenoeg 400 bladz. in groot Octavo of Quarto, op zuiver Hollandsch Papier gedrukt. De Inteekening staat open tot Ultimo Nov. 1849. Eene Lijst van Inteekenaren wordt voor het Werk geplaatst. De Aflevering geschiedt in den Zomer van 1850.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.